

ИЗ ИНСТИТУТА –FROM THE INSTITUTE

ИЗВЈЕШТАЈ О РАДУ ИНСТИТУТА ЗА ИСТОРИЈУ У САРАЈЕВУ У 1988. ГОДИНИ

У 1988. години, Институт за историју углавном је био ангажован на реализацији програма и задатака предвиђених динамиком истраживања за другу истраживачку годину у оквиру средњорочног програма рада дефинисаног Друштвеним циљем истраживања из области историографије (ДЦ 13/2) која финансира СИЗ науке Босне и Херцеговине. Истовремено, Институт је обављао и функцију главног координатора ових истраживања, на чијој су реализацији, кроз 69 пројеката, ангажована 84 истраживача из Института за историју у Сарајеву, Института за историју у Бањој Луци, с Оријенталног института у Сарајеву, с Филозофског факултета у Сарајеву и Економског факултета у Сарајеву и 19 научних радника из Сарајева, Београда, Љубљане, Мостара, Зенице и Фоче, с којим је Институт ступио у директне уговорне обавезе. Сарадници Института радили су укупно на 22 пројекта из оквира ДЦ 13/2, док је неколициона сарадника радила и на пројектима *Историја Савеза комуниста Босне и Херцеговине и Затвори и логори у Босни и Херцеговини 1941-1945. године*. Коначно, Институт је у 1988. години координирао и рад сарадника из Босне и Херцеговине на пројекту *Историја народа и народности Југославије*. На свим тим пословима у 1988. години радила су 33 научна, стручна, административна и помоћна радника Института, међу којим је 13 доктора и 8 магистара наука. Током ове године, у Институту су припремљени и штампани и Прилози бр. 23, за 1987. годину.

Мада, у цјелини гледао, нема значајнијих одступања од динамике рада дефинисане за другу истраживачку годину у Изведбеном пројекту ДЦ 13/2, непосредним увидом у потпуни извјештајни материјал ипак се запајају извјесни проблеми и тешкоће који су у поједииним пројектима узроковали дјелимична заостајања у реализацији планираних обавеза, која ће бити надокнађена у наредној години. Таква одступања од утврђене динамике рада евидентна су, углавном, код неколико истраживача ко-

ји су, у вријеме усвајања ДЦ 13/2, још увијек радили на темама које нису ушле у овај пројект, затим код неколицине истраживача који су имали озбиљнијих здравствених проблема, те код извјесног броја истраживача који су преамбициозно формулисали истраживачке задатке, због чега ће их морати сводити у реалније оквире. На динамику и обим рада на пројектима утицали су и неки спољни фактори, као што су несређеност фондова у појединим архивским установама која је онемогућавала манипулацију грађом, недоступност појединих врста архивске грађе, за чије је кориштење тешко или немогуће добити сагласност надлежних органа и установа, тешкоће у благовременом обезбјеђивању девизних средстава за истраживања у иностранству, дестимулативност и спорост ревалоризовања средстава за истраживања у архивима и библиотекама изван Сарајева и сл. Уз проблеме те врсте, који ће и убудуће, уз врло неповољан материјални, смјештајни и друштвени статус Института уопште, вјероватно, утицати на укупну дјелатност Института, посебно ваља скренути пажњу на кадровске проблеме, чије се неповољно дејство почело већ осјећати и у овај години. Наиме, према одредбама Закона о радним односима, у 1988. години пензионисана су два сарадника Института који су пуне двије године радили да пројектима из састава ДЦ 13/2 и другим задацима института, с тим што ће, према садашњем стању ствари, у наредним годинама бити пензионисано још неколико сталних научних сарадника, због чега ће бити неопходно одмах почети активности на дугорочном рјешавању кадровских потреба Института, које би се, у супротном, могле показати битним ограничавајућим фактором у његовој цјелокупној дјелатности. У том смислу, запошљавање два асистента приправника, по основу конкурса СИЗ-а науке БиХ за суфинансирање младих истраживача, само је дјелимично рјешење овог проблема.*

Што се тиче осталих пројеката у процесу реализације, стање је следеће:

1. **ЗАТВОРИ И ЛОГОРИ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ 1941-1945. ГОДИНЕ** – дионица Р/П пројекта за Босну и Херцеговину. Пројекат је суфинансиран од стране СИЗ-а науке БиХ. На реализацији пројекта ангажовани су: *Др РАСИМ ХУРЕМ*, одговорни истраживач-координатор и *Мр СЕНИЈА МИЛИШИЋ*, стални сарадници Института и спољни сарадници: *Мр СМАЈО ЧЕКИЋ*, *ДРАГАН ДАВИДОВИЋ* и *БОЖИДАР ЧУЧКОВИЋ*

Према плану рада за ову годину обављена су истраживања у следећим архивима: Архив Босанске крајине, Бањалука и Архив СУП-а СР Босне и Херцеговине, Сарајево (та истраживања су започета раније), за-

* Пошто је у извјештају за претходну истраживачку годину дат детаљан приказ садржаја ДЦ 13/2, извјештај о реализацији овог пројекта овдје је дат кумулативно, док је у извјештају за СИЗ науке БиХ и остале кориснике истраживања сачињен детаљан извјештај о раду на свим појединачним темама и пројекту у цјелини.

тим у Историјском архиву, Београд, Музеју Јевреја, Сарајево и Архиву Војног суда, Сарајево. Тиме су завршени истраживачки радови предвиђени студијским пројектом. Изузетак чине списи Округног суда у Бањалуци похрањени у Архиву Босанске крајине. У извјештају о раду у прошлој години навели смо да је истраживање те збирке извора онемогућено тиме што се та збирка налази у фази примопредаје и архивског сређивања. Такво стање је и данас.

Обављена истраживања су показала да постоји релативно обиље грађе која је по својој садржини прилично једнострана. Због тога неке догађаје и збивања није могуће реконструисати и оцијенити. У том смислу још увијек постоје видљиве празнине. Биће неопходно да се списи Округног суда у Бањалуци прегледају без обзира на тешкоће да се до њих дође, као и заоставштина Хасана Љубунчића из Сарајева за коју смо недавно сазнали да постоји. Такође, потребно је прегледати архивску грађу у Архиву Војноисторијског института у Београду, која се у вријеме истраживања у том архиву налазила на употреби.

Одабрана грађа у Архиву СУП-а СР Босне и Херцеговине није још копирана. Копирање грађе у Архиву Босне и Херцеговине у Сарајеву се приводи крају. Разлози због којих копирање грађе у овим архивима тече споро нису у Институту за историју.

Тројица истраживача (Д. Давидовић, мр. С. Милишић, Б. Чучковић) су радили на својим рукописима. Чињеница да неке збирке грађе нису још истражене, односно да истражена грађа у неким архивима није још копирана отежава конципирање студије као цјелине. Засад је могућа разрада и писање појединих заокружених цјелина што су аутори и чинили. Научну вриједност насталих текстова засад није могуће оцијенити. Мр С. Чекић није до сада ништа написао. Разлог за то били су израда докторске теме, што је његова основна преокупација и стање његова здравља током године.

2. ИСТОРИЈА САВЕЗА КОМУНИСТА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Ангажујући се током 1988. године поглавито на обављању редовних обавеза и научно-стручних послова који чине дефинитивно комплетирање и дотјеривање рукописа историје Савеза комуниста Босне и Херцеговине, Уредништво овога дијела је било непрекидно у активном контакту са свим ауторима и одржало је двије радне сједнице. На првој од њих 17. фебруара размотрен је и усвојен извјештај о раду у току 1987. године и уприличен договор о учешћу на предстојећим консултативним састанцима са члановима Редакционог одбора и Комисије ЦК СКБиХ за историју. Сљедећа сједница Уредништва од 9. новембра 1988. године посвећана је анализи приспјелог текста (193 куцане странице) друга Станка Перацића под насловом »Комунистичка партија, односно Савез комуниста Босне и Херцеговине у периоду увођења и афирмације радничког самоуправљања 1950-1964. године«. Тај рад представља посљедњи сег-

мент којим се заокружује читав рукопис Историје СКБиХ. Дорада и редиговање тог дијела рукописа на основу примједба које су дате на овом састанку Уредништва обавиће се до краја текуће године.

Сходно раније усвојеним плановима и закључцима у међувремену су – 23. фебруара и 5. априла 1988. године – приређени консултативни разговори чланова Редакционог одбора Историје СК БиХ, Комисије ЦК СКБиХ за историју и још неколико позваних научних и јавних радника о рукопису I књиге историје СКБиХ (око 750 куцаних страница), која обухвата раздобље од ницања радничког покрета у Босни и Херцеговини до краја НОБ-е 1945. године. На тим скуповима са по више од 30 учесника, а у накнадно приспјелим писаним критичким освртима дати су бројни критисни приједлози које су потом екипе аутора односних текстова темељито разматрале и користиле приликом коначног обликовања и редиговања текста I књиге Историје СКБиХ. У напријед означеној фази рада на овом рукопису која је окончана у септембру 1988. године укупно је извршено око 450 различитих интервенција. Упоредо с тим захватима направљена је и оквирна основа прегледа кориштених извора и литература за I књигу Историје СКБиХ, који ће се објавити као анекс у овом дјелу.

На поменутој сједници Уредништва у новембру 1988. године анализирани су и сумирани резултати наведених консултативних састанака и учињених ауторских интервенција на тексту I књиге Историје СКБиХ, те разматрани и нови моменти у даљњем раду на довршавању цијелог рукописа овог дјела, који су искрсли одласком у пензију главног и одговорног уредника др Недима Шарца и члана Уредништва др Драге Боровчанина који су уједно и ауторн појединих дијелова Историје СКБиХ. Уредништво је стало на становиште да обојица сарадника садрже своје досадашње функције и испуне обавезе у изради Историје СКБиХ све до изласка овога дјела из штампе.

Осим наведених пројеката, сарадници Института током 1988. радили су и на сљедећим пословима.

Научни скупови, савјетовања, предавања и округли столови

1. XXIV Интернационално засједање историчара радничког покрета у Линцу, октобра 1988. године.

– Проф. др Иљас Хаџибеговић, учествовао са рефератом под насловом: *»Проблеми настанка и политичког организовања радничке класе у Босни и Херцеговини«*.

2. III засједање аустријских и југословенских историчара у Бечу, које је организовала Аустријска академија наука од 12 – 14. 04. 1988.

– Др Цевад Јузбашић, учествовао са рефератом под насловом *»Der Eisenbahnbau in Bosnien und der Herzegowina und die österteichisch-ungarischen wirtschaftlichen Gegensätze«*.

– Др Цевад Јузбашећ, на Бечком универзитету 21. 4. 1988. године одржао предавање »Die Sprachenpolitik der österreichisch-ungarischen Verwaltung und die nationalen Verhältnisse in Bosnien und der Herzegowina«.

3. Међународни научни скуп »Анексија Босне и Херцеговине 1908. и историјске последице«, одржан у Сарајеву 21-22. 11. 1988. године у организацији Академија наука и умјетности БиХ.

– Др Цевад Јузбашећ учествовао са рефератом »Анексија и ставови аустроугарских војних кругова према управљању Босном и Херцеговином«.

4. Научни скуп »Стварање југословенске државе 1918. године«, одржан 5-7. 12. 1988. године у Српској академији наука у Београду

– Др Цевад Јузбашећ, присуствовао научном скупу.

5. Засједање југословенско-чехословачке згодовинске комисије у Марибору, 11-13. 10. 1988. године.

– др Ибрахим Кемура, учествовао са рефератом »Улога друштва »Гајрет« у културном и просвјетном животу босанскохерцеговачких Муслимана 1903-1918. године«,

– Polomik Tünde, учествовала са рефератом »Прилози расвјетљавању улоге Чеха у формирању музичке културе БиХ 1878-1918«.

6. VI Међународни конгрес турколога у Истанбулу, 19-23. 9. 1988. године.

– Др Бехија Златар, учествовала са рефератом под насловом: »Улога вакуфа у развоју Сарајева у XVI вијеку«.

– Др Енес Пелидија, учествовао са рефератом под насловом: »Миграциона кретања у Босни после Карловачког мира«.

7. Научни скуп у Загребу – Развој и перспективе југословенског социјализма« (10. и 11. 3. 1988. г.)

– Др Урош Недимовић – др Радомир Булатовић, коауторски реферат под насловом »Социјална структура КПЈ као интеграциони фактор југословенске револуције«.

8. Научни скуп у Сарајеву, 21. и 22. 11. 1988. г. – »О Анексионој кризи 1908/1909

– Мр Душан Берић, учествовао са рефератом »Држање цркве у анексионој кризи 1908-1909. године«.

9. Совјетско-југословенски скуп у Београду, 17. и 18. 11. 1988. г.

– Мр Душан Берић, учествовао са рефератом »Реформни покрет у Русији и руски пројекти реформе на Балкану након кримског рата«.

10. Савјетовање о »Пројекту синдикалног покрета у БиХ«, одржано 5. 2. 1988. г.

– Др Урош Недимовић, присуствовао савјетовању.

11. Мр Младен Анчић, судјеловао на међународном научном скупу »XXIX Giornata di studi Malatestiani«, у Ceseni 9. 12. 1988, с рефератом: I rapporti tra Malatesti e Bosnia. Le condizioni per la formazione di un stereotipo.

Објављени чланци, расправе, прилози и прикази

1. Др Будимир Миличић, *Организација и дјелатност Народног фронта (града Сарајева 1945–1950. године), у; Сарајево у социјалистичкој Југославији од ослобођења до самоуправљања 1945–1950*, Сарајево 1988. стр. 197–215.
– *Идеолошко-политичка платформа Народног фронта Југославије 1945–1953. године*, »Прилози« часопис Института, бр. 23, 1987, стр. 211–226. (чланак).
– Мато Каповић, Раднички покрет у Дубровнику 1874–1941. Хисторијски архив Дубровник, Дубровник 1985, стр. 448. »Годишњак Друштва историчара Босне и Херцеговине«, година XXXVIII, Сарајево 1987, стр. 156–158. (приказ).
2. Проф. др Иљас Хаџибеговић, *Проблеми настанка и политичког организовања радничке класе у Босни и Херцеговини* – »Опредељења« бр. 9 за 1988. годину.
3. Мр Вера Кац, *Нумерички показатељи структуре партијског чланства у Босни и Херцеговини 1945–1953*, »Прилози« – Сарајево, бр. 23, стр. 193–309.
4. Др Томислав Ишек, *Хрватска сељачка заштита и Хрватска грађанска гарда – полувојне организације Хрватске сељачке странке*, »Прилози« 1987/XXII, бр. 23.

прикази:

- Миличић Будимир, Радничка класа Сарајева 1919–1941. г., Сарајево 1985, стр. 481,
 - »Годишњак Друштва историчара Босне и Херцеговине« – Сарајево 1987., година XXXVIII, стр. 159–160,
 - »Водич Архива Босне и Херцеговине«, Сарајево 1987. г., стр. 462,
 - »Гласник Архива и Друштва архивских радника БиХ, год. XXVII/1987, стр. 143–147.
5. Др Бехија Златар, *Подизање и одржавање објеката исламске архитектуре у Сарајеву у XVI вијеку*, »Анали Гази Хусрев-бегове библиотеке« (У поводу 450. годишњице Библиотеке), књ. XIII–XIV, Сарајево 1987, стр. 193–208,
– Др Бехија Златар–др Енес Пелидија, коауторски рад: »*Пљевља и околина у првим стољењима османско-турске власти*«, Пљевља 1988.
 6. Др Енес Пелидија, *Прилике у Босанском ејалету уочи турско-млетачког рата 1714–1718. г.*, »Прилози за оријенталну филологију«, бр. 37/1987, Сарајево 1988. стр. 159–173.
– коаутор са др Бехијом Златар у издању Међурејубличке заједнице за културно-просвјетну дјелатност са сједиштем у Пљевљима, као посебно издање, под насловом »*Пљевља и околина у првим стољењима османско-турске власти*«, Пљевља 1988, стр. 56.
 7. Др Расим Хурем, *Народи Босне и Херцеговине према устанку 1941–1942.* »Прилози«, год. XXII/1987, бр. 23,
– Критички осврт на књигу: Енвер Реџић, *Муслиманско аутономаштво и 13. СС дивизија. Аутономија Босне и Херцеговине и Хитлеров*

Трећи Рајх, »Свјетлост«, Сарајево 1987, у: »Ослобођење« – недјеља, бр. 1 и бр. 2, 8. и 15. мај 1988.

8. Др Борис Нилевић, *Из историје српске православне цркве у Босни у средњем вијеку*, Часопис за друштвена питања, година LXXVII, број 10, Сарајево, 1987, стр. 1101–1107;

– *Из историјске географије српске православне цркве у Босни и Херцеговини 1463–1557. године*, »Анали Гази Хусрев-бегове библиотеке«, Књига XIII–XIV, Сарајево 1987, стр. 209–217.

– *Улога и значај манастира Милешева у историји српског народа у Босни и Херцеговини до обнове Пећке патријаршије 1557. године*, у *Милешева у историји српског народа*, Српска академија науке и уметности, Научни скупови, књига XXXVIII, Одељење историјских наука, књига 6, Београд 1987, стр. 175–187.

– *Прилог српској црквеној организацији у Босни и Херцеговини 1463–1557. године*, »Прилози за оријенталну филозофију« 37, Оријентални институт у Сарајеву, Сарајево 1988, стр. 173–185.

Осврт: 400 година манастира Пиве, Заједно, Гласило удружења српскоправославних свештеника, Удружења католичких вјерских службеника и Удружења исламских вјерских службеника, Година I, број 2, Сарајево 1987, стр. 12,

– Др Паво Живковић, *Економско-социјалне промјене у босанском друштву у 14. и 15. стољећу*, »Универзал«, Тузла 1986 (Босански средњовјековни скоројевићи – Одјек, Ревизија за умјетност, науку и друштвена питања, број 9, Сарајево 1988, стр. 25.),

– *Друштво и привреда средњовјековне босанске државе*, Прилози за историју Босне и Херцеговине I, АНУБиХ, књ. LXXIX, »Свјетлост«, Сарајево 1987. (Пут до синтезе – Одјек, Ревизија за умјетност, науку и друштвена питања, број 19, Сарајево 1988 стр. 24–25.

9. Др Цевад Јузбашић, *Die Einbeziehung Bosniens und der Herzegowina in das gemeinsame österreichische – ungarische Zollgebiet*, *Osterreichische Osthefte* 2, 1988, стр. 196–211.

10. Др Рафаел Брчић, *»О окупационом систему, квислиншким и колаборационистичким снагама, Тузла у радничком покрету и револуцији*, књ. 3, *Народноослободилачки рат и револуција октобар 1943 – мај 1945*, Тузла, 1987, стр. 393–416.

11. Мр Душан Берић, *Народна интелигенција - учитељи и свештеници на велеиздајничким процесима у БиХ 1914–1918*, »Зборник МС за историју« бр. 35, 1987, стр. 51–81.

12. Мр Младен Анчић, *Неуспјех дуалистичке алтернативе. О рецепцији босанске херезе у комуналним друштвима источнојадранске обале*, »Прилози« бр. 23/1987,

– *Господарски аспекти сточарства четинског комитата у XIV ст.*, »Acta historico-oeconomica Iugoslaviae« 14/1987.

Одјељење за документацију, у коме су запослени библиотекар и један стручни сарадник, током 1988. године углавном је радило на издавању књига и грађе на кориштење, што је обављано уредно и правовремено, упркос чињеници да су ове просторије кречене и да су монтиране

нове полице за одлагање књига и грађе, што је узроковало велике поремећаје у раду и обиман посао на поновном устројавању библиотеке.

У раду Секретаријата Института, у оквиру кога се налази и рачуноводство, у 1988. години ангажовано је 8 стално запослених и један сезонски радник. Уз доста тешкоћа и велике напоре, послови су углавном добро и на вријеме обављени, упркос мноштву непланираних обавеза и преоптерећености појединих служби, прије свега рачуноводства, којим финансирање посредством СИЗ-а науке и координирајућа функција Института у реализацији ДС 13/2 непрестано намећу мноштво нових обавеза, како у вођењу финансијске димензије пословања, тако и у организовању рада нових самоуправних органа, који се, углавном, дуплира с радом постојећих самоуправних органа Института. Осим тога, 1988. година била је карактеристична по бројним измјенама законских прописа и одредаба друштвених договора, што је изискивало додатно ангажовање на праћењу и примјени нових прописа у самоуправним актима Института.

Самоуправни органи Института редовно су и успјешно обављали своје статутарне функције. Током 1988. године одржано је 19 сједница Савјета Института, од чега су двије биле с представницима друштвене заједнице, на којим је расправљано о свим битним питањима из дјелокруга Института, затим доношени самоуправни акти и обављане припреме неопходне за измјену нормативних аката предвиђених новим законским прописима. Научно вијеће Института, од чијих 13 чланова Савјет Института бира 8 из редова својих научних и стручних сарадника, а 5 чланова између спољних сарадника Института и истакнутих научних радника, током 1988. године одржало је 3 сједнице на којим су разматрана питања из оквира научне и издавачке дјелатности Института, кадровска питања, припреме за прославу 30. годишњице Института и проблематика организовања научног скупа о миграцијама у БиХ од средњег вијека до послеријатног периода, који ће бити одржан 1989, поводом 30. годишњице Института. Аналогно уговорним обавезама са СИЗ-ом науке БиХ, у 1988. години изабрани су и самоуправни органи за праћење научноистраживачког рада на пројекту ДС 13/2. С тим у вези, изабрани су Савјет и Научно вијеће пројекта, с обавезом да прате и анализирају реализацију његових појединих фаза, разматрају и оцјењују годишње извјештаје о урађеним пословима, поднесу завршне извјештаје о раду на пројекту итд. У 1988. години одржане су 3 сједнице Савјета и 5 сједница Научног вијећа пројекта, на којим су разматрани истраживачки планови сарадника, кориговани неки плански задаци, разматрана кадровска питања у вези с пензионисањем неких сарадника на просјеку, анализирана потреба њиховог даљег ангажовања, разматрана питања кадровског подмлађивања Института итд.